



بررسی عوامل موثر بر ارتقای منزلت و جایگاه جانبازان و معلولین در کشور

داود حیدری^۱ - سید محمود هاشمی^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۸/۲۲ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۱/۰۵

چکیده

این تحقیق در راستای بررسی عوامل موثر بر ارتقای منزلت و جایگاه جانبازان و معلولین در کشور انجام شده است. روش تحقیق به کار گرفته شده در این پژوهش از نظر هدف کاربردی، از نظر نوع داده‌ها کمی و از نظر نحوه گردآوری داده‌ها، توصیفی و از نوع همبستگی است. جامعه آماری این تحقیق عبارت از کلیه جانبازان و معلولین در شهر تهران می‌باشند که تعداد آنها حدوداً ۴۰۰ نفر می‌باشد. روش نمونه‌گیری در این پژوهش روش نمونه‌گیری ساده می‌باشد. از جامعه آماری مذکور با توجه به ضوابط نمونه‌گیری (براساس شیوه نمونه‌گیری مندرج در جدول مورگان) تعداد ۳۸۴ نفر به عنوان نمونه تحقیق انتخاب شده و سپس با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته در پنج بعد و ۴۴ گویه تنظیم براساس مقیاس پنج گزینه ای لیکرت، و گویه‌های مستخرجه در نمونه آماری تحقیق مورد پرسش قرار گرفته است. در بخش آمار توصیفی نیز، توصیف داده‌ها در دو بخش متغیرهای زمینه‌ای و متغیرهای اصلی ارائه گردیده و در بخش آمار استنباطی، جهت بررسی فرضیه‌ها از آزمون ناپارامتری همبستگی اسپیرمن استفاده شده است. با توجه به داده‌های تحقیق می‌توان گفت، حقوق شهروندی و مناسب سازی فضاهای شهری، ارتقا کیفیت زندگی، تقویت امید به زندگی، بهبود فضای کسب و کار و بهبود سبک گذراندن اوقات فراغت بر ارتقای منزلت و جایگاه جانبازان و معلولین در کشور اثر مثبت و معنی داری دارد.

واژگان کلیدی: حقوق شهروندی و مناسب سازی فضاهای شهری، ارتقا کیفیت زندگی، تقویت امید به زندگی، بهبود فضای کسب و کار و بهبود سبک گذراندن اوقات فراغت

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت فرهنگی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، تهران، ایران.

^۲ دکتری مدیریت بازرگانی و استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)

مقدمه

کشور ما در دوران هشت‌ساله‌ی دفاع مقدس، در مقابل تجاوز کشور عراق، هزینه‌های مادی و معنوی سنگینی را پرداخت نمود. برخی از فرزندان برومند این سرزمین، در راه دفاع از آرمان‌های بلند انقلاب اسلامی و میهن خود به شهادت رسیدند، برخی جانباز شدند و عده‌ای نیز اسارت را تجربه کردند. تعداد زیادی از این عزیزان، دچار ضایعات جسمانی و روانی متعدد شدند و بخشی از توانایی خود را از دست دادند و به افتخار جانبازی نایل گردیدند در نسبتی وسیع‌تر، گروه بی‌شماری از افراد نظامی و غیرنظامی از آسیب‌های روانی جنگ در امان نماندند. این اثر روانی، نه تنها در یک حوزه؛ بلکه در ابعاد گوناگون - اعم از رفتار، احساس، تفکر و ادراک رزمنده مشهود بوده و تداوم آن، خانواده، تحصیل، اشتغال، رابطه با اجتماع و مجموع عمل‌کردهای او را در سطح گسترده‌ای به چالش کشیده است. جنگ تحمیلی عراق علیه ایران جانبازان بیشماری با معلولیت‌های مختلف به جا گذاشت که وظیفه‌ی ما در برابر آنها به عنوان یک ایرانی سنگین‌تر از وظیفه‌ای است که در برابر سایر معلولین داریم. چرا که آنها سلامتی را که بزرگترین هدیه الهی است به هموطنان خود ارزانی داشته‌اند و ما آرامش کنونی را مدیون شجاعت آنها هستیم.

معلولین در هر جامعه وجود دارند و جزئی از آن جامعه‌اند. آنان فرزندان، خواهران، برادران و پدر و مادر افراد جامعه‌اند که دچار نقص جسمانی یا ذهنی شده‌اند. نگهداری و مواظبت از افراد معلول، وظیفه جامعه است اما وظیفه‌ای بس مشکل که گاهی از عهده فرد عادی خارج است. کار کردن و امرار معاش معلولین نیز از مشکلات آنان و جامعه است ولی در هر کشور تدابیری برای این امر اندیشیده شده است. این تدابیر ممکن است در برخی موارد زاییده اندیشه فردی می‌باشد و گاه بر اثر تجربه، و زمانی نتیجه اندیشه و تجربه توأم با روشهای علمی و سنجیده. نخستین گام

در این راه به دست آوردن آمار و اطلاعات درباره تعداد معلولین و نوع معلولیت آنان است. از نظر نوع معلولیت، برخی معلولیت‌ها جسمی و پاره‌ای ذهنی و دماغی است. همچنین معلولیت ممکن است مادرزادی، ناشی از بیماری، حادثه، سانحه و یا جنگ باشد. میزان و درجه آن نیز متفاوت است. و گاه، هرچند تشخیص آن برای افراد جامعه ممکن نیست، رفع آن آسان است. سنگینی خفیف گوش که ناشنوایی سبک است یا دید ضعیف که کم بینایی است و عیوب و نقصهایی در اندامهای بدن ممکن است با وسایلی چون سمعک، عینک و نظایر آن برطرف شود. در انواع مشاغل نیز وضع متفاوت است. در برخی حرفه‌ها چون نقاشی قدرت تشخیص رنگها مهم است و کار خیاطی نیز نیاز به دید خوب دارد ولی در معلمی بیان مطلب و ذهنیت خوب شرط اصلی کار است. به‌طورکلی نیز می‌توان تصور کرد که از هر فرد ممکن است در جایی و به طریقی استفاده شود. برای استفاده از معلولین نیاز به پایگاه و جایگاهی و نیز نوعی آموزش وجود دارد. طبقه‌بندی آنان و راهنمایی حرفه‌ای و انجام خدمت ویژه از جمله کارهایی است که می‌توان برای معلولان انجام داد. فرصتهای استخدامی که در اختیار معلولان قرار می‌گیرد اندک است و در اغلب کشورها قوانینی مبنی بر الزام کارفرمایان جهت استفاده از معلولین وضع شده است. انسان معلول تمام نیازها و امیدهای یک فرد عادی را دارد و می‌خواهد کار کند و مایحتاج زندگی را برآورده سازد. معلول به شدت خواهان استقلال است و هیچگاه دوست ندارد دیگران با او رفتاری ترحم‌آمیز داشته باشند قانون اساسی که در واقع قرارداد اجتماعی بین حکومت و شهروندان ایرانی است (شهروند به هر فردی که در جامعه از نیازها و امکانات بهره‌مند می‌شود و همچنین به علت زندگی در این فضا از حق و حقوقی برخوردار می‌شود می‌گویند) برای کار و شغل اهمیت خاصی قائل است. شغل عبارت است از تعهدی که انسان در مقابل مؤسسه‌ای

برای انجام تکالیف درازمدت قبول می‌کند و از طریق آن امرار معاش می‌نماید. هر انسانی چه به لحاظ مادی و چه به لحاظ معنوی نیازمند است که شغل داشته باشد. اهمیت توجه به اشتغال از بعد اقتصادی و اجتماعی در معلولین از افراد عادی جامعه بیشتر است زیرا به تجربه ثابت شده است که اثرات سوء بیکاری در بین معلولین در مقایسه با افراد غیر معلول، سریعتر آنان را به مخاطرات ناشی از بیکاری مواجه می‌سازد، از طرفی محدودیتهای شغلی که با توجه به معلولیت آنان وجود دارد شانس انتخاب دیگر مشاغل را کاهش داده و در صورت بیکاری آنان را به افرادی مصرف کننده و هزینه‌زا تبدیل می‌کند. یان الیاسون رئیس سوئدی مجمع عمومی سازمان ملل: «به یاد داشته باشید کیفیت جامعه را با چگونگی رفتار آن با آسیب‌پذیرترین شهروندان اندازه می‌گیرند.»

به تناسب رشد جمعیت شهرنشین در جهان، یکی از مهم‌ترین چالش‌های فراروی دولت در ایجاد عدالت اجتماعی و اعتلای حقوق شهروندان، مسئله بهره‌مندی آنان از حقوق شهری است. در این میان، توجه به حقوق شهروندی آن دسته از افراد که دچار نقص‌ها، محرومیت‌ها یا مشکلات خاص‌اند و به دلایل گوناگون به حمایت‌های مضاعف نیاز دارند، در فرایندی نتیجه‌محور بر کیفیت ارائه خدمات عمومی در جامعه از سوی دولت و سنجش سطح حکمرانی خوب در سیستم حکومتی تأثیر مستقیم دارد. به تعبیر یان الیاسون، رئیس سوئدی مجمع عمومی سازمان ملل، «کیفیت جامعه را با چگونگی رفتار آن با آسیب‌پذیرترین شهروندان اندازه می‌گیرند» (Eliyason, 2007).

سخن گفتن از وضعیت و شأن اجتماعی جانبازان و معلولین در فراخنای حقوق شهری به تعریف آنچه از «شهروندی» موردنظر ما است، کمک شایانی می‌کند. شهروندی مجموعه‌ای از حقوق را اعطا می‌کند که «هم از سوی تمامی اعضای یک اجتماع سیاسی مطالبه

می‌شود و هم به آنان اختصاص می‌یابد» (Pakulski, 1996: 86). باین‌حال، تصور ما از شهروند - چه برآمده از تصویر مردم‌سالار آتئی آن باشد و چه برآمده از ایده روسویی مرد پرهیزگار - تداعی‌کننده تصویری از توانایی فیزیکی و انجام فعالیت‌های بدنی است. درواقع، اگر گزاره شهروندی را یک واقعیت و پدیده اجتماعی بدانیم، موقعیت شهروند بر حس عضویت داشتن در یک جامعه گسترده برای مشارکت فعالانه در حوزه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی دلالت دارد (Janoski, 1998:155). با این نگرش، معلولیت - که ثمره ارتباط متقابل بین فرد دارای نقص و ناتوانی از یک‌سو و ویژگی‌ها و شرایط محیط زندگی اجتماعی او از دیگر سو است - معلول را به‌عنوان کسی که وجودش نمایانگر یک مشکل در شهروندی کامل است، می‌نمایاند و این نوع نگرش، آسیب مهمی به جایگاه او در سطح جامعه وارد می‌سازد و اسباب طرد اجتماعی‌اش را فراهم می‌آورد. در حقیقت، نحوه اداره جامعه با این سیاق سبب به حاشیه رانده شدن افراد دارای معلولیت می‌شود و این امر، نمونه روشنی از جداسازی و اعمال تبعیض علیه افراد دچار معلولیت به شمار می‌رود؛ درحالی‌که معلولان برای زندگی همچون سایر افراد جامعه حقوق مشابه دارند و هیچ‌گونه استثنایی نباید دامنگیر تحقق حقوق انسانی آنان شود؛ حقوقی مانند حق داشتن زندگی خصوصی و خانوادگی، دسترسی به خدمات بهداشتی و اجتماعی، فرصت‌های آموزشی و شغلی، مسکن، حمل‌ونقل، دسترسی به اطلاعات و برخورداری از زندگی اجتماعی، تسهیلات ورزشی، تفریحی و حضور در جامعه و مداخله کامل سیاسی در تمامی موضوعات مربوط به آنان. متأسفانه باید اعتراف کرد که افراد معلول هیچ‌گاه به‌طور برابر به عدالت دسترسی نداشته‌اند. (Andrea, 1995, & Coomber).

صداوسیما به رسالت قانونی خود کمتر عمل می‌کند (برای نمونه، وظیفه قانونی صداوسیما در اختصاص دو ساعت از برنامه‌های خود در هفته به معلولین، به موجب ماده ۱۲ قانون جامع حمایت از حقوق معلولان). در مجموع، باید پذیرفت که نظام حمایتی مندرج در قوانین و مقررات کشور در خصوص معلولین همچون بسیاری از قوانین دیگر با خلأ ضمانت اجرایی و نظارت روبرو است و احقاق حقوق معلولین از فساد اقتصادی رسوخ کرده در نظام شهری و شهرسازی تأثیر گرفته است. در حالی که معلولین و توان‌یابان قشر مهم، فعال و توانمند جامعه را تشکیل می‌دهند. مثلاً، طبق اظهارات رئیس سازمان بهزیستی زنجان در سومین جلسه شورای مناسب‌سازی فضاهای شهری این استان، ۶ هزار و ۶۰۰ معلول در زنجان زندگی می‌کنند اما مناسب‌سازی فضاهای شهری زنجان به درستی رعایت نمی‌شود و شهرداری در اجرای پروژه‌ها معلولان را فراموش می‌کند. همچنین، حضور ۲۳ ورزشکار معلول زنجانی در بازی‌های آسیایی اینچئون حاکی است که معلولان افرادی ناتوان نیستند، اما فضاهای شهری برای فعالیت و حضور آن‌ها در اجتماع مناسب نیست (منافی، ۱۳۹۳).

چگونگی نگرش مردم در مورد معلولین در طرز تلقی آنها نسبت به معلولین موثر می‌باشد. عدم شناخت صحیح نسبت به پدیده معلولیت و توانمندی افراد دارای ناتوانی و به دنبال آن نفی و در حاشیه گذاشتن افراد این افراد و یا ترحم نسبت به آنها به جای رفتارهای انسانی و منطقی، پیامدهای منفی را به بار خواهد آورد. شناخت صحیح از این پدیده و آگاهی از توانمندی افراد دارای ناتوانی و استفاده بهینه از این نیرو گام موثری در جهت توسعه یک کشور خواهد بود. بیشتر افراد دارای ناتوانی و معلولیت از آموزش، مسکن، ایاب و ذهاب، اشتغال و دسترسی به اطلاعات و زندگی اجتماعی مناسب بی بهره اند. بسیاری از آنها حتی از اقدام برای دستیابی به حقوق اساسی اجتماعی،

یکی از مبتلا به‌ترین موارد تبعیض نسبت به معلولین، اجحاف در بهره‌مندی آنان از مفهوم «حق بر شهر» است. بررسی این نکته که اساساً محیط شهری برای چه قشری از افراد ساخته شده و زیبایی‌شناسی معماری مستظهر به چه رویکردها و حامل چه پیام‌هایی است، نشانگر میزان ارتباط فرضیه‌های شهروندی با محیط است. نیازی به تشریح محرومیت افراد معلول نیست؛ چراکه این موضوع در واقعیت طبیعی زندگی کاملاً پدیدار است. وقتی افراد معلول به محیط «غیرمعلول» دعوت می‌شوند، شکاف میان معلول بودن و معلول نبودن کاملاً هویدا خواهد بود (Doyle, 1995). شاید سخنی گزاف نباشد، اگر گفته شود عدم امکان بهره‌مندی معلولان از تسهیلات و فضاهای شهری، در واقع نه به خاطر معلولیت آنان بلکه به لحاظ معلولیت اجتماع و ناتوانی آن در سازگاری امکانات فضاهای شهری با نیازهای این طیف از شهروندان جامعه است. این نکته زمانی اهمیت می‌یابد که به یاد داشته باشیم جانبازان جنگ به‌عنوان یادگاران دفاع مقدس همچون سایر افراد دارای ناتوانی در دسترسی به امکانات جامعه با مشکلات زیادی روبرو هستند. هنوز خروج از خانه برای انجام امور عادی زندگی شهروندی برای اینان با دشواری‌ها و صرف انرژی فراوان همراه است که ایشان را تا حد امکان مجبور به ماندن در منزل می‌کند. وسایل نقلیه عمومی همچون مترو، تاکسی و اتوبوس عملاً برای آنان غیرقابل استفاده است. ورود به بیشتر ساختمان‌های عمومی، اداری، مراکز خرید، بانک‌ها، دانشگاه‌ها، پارک‌ها، مراکز تفریحی، مساجد و اماکن مذهبی و... بدون تحمل دشواری فراوان یا با کمک دیگران، که بعضاً باعث خلدشه‌دار شدن عزت نفس و کرامت انسانی این افراد می‌شود، نیز امکان‌پذیر نیست. حتی در بسیاری از ساختمان‌های نو، سطح شیب‌دار در نظر گرفته نشده است و یا پله‌های متعددی در مقابل در ورودی، دسترسی معلولان را محدود کرده است.

اقتصادی، سیاسی و فرهنگی خود دور نگه داشته شده‌اند و این بی عدالتی به وسیله کلیشه‌ها، نگرش‌ها و تبعیض‌های ناروا که افراد دارای ناتوانی را وابسته و نیازمند به مراقبت می‌داند، تقویت و فراگیر شده است. در حالی که این افراد حق داشتن زندگی همانند دیگران را دارند. اگر به ناتوانی به دید یک انحراف از نرم ظاهری جامعه یا یک برجسب نگاه کنیم باعث ایجاد یکسری تفاوتها بین کسانی که ناتوانی دارند و آنها که ندارند می‌شود گرچه تغییرات اجتماعی زیادی از گذشته تا حل رخ داده اما افراد ناتوان هنوز در حال تجربه موانع نگرش می‌باشند. فرهنگ، سایکو داینامیک و فاکتورهای اجتماعی از جمله عوامل کمک کننده به نگرش منفی می‌باشند. پیچیدگی ساختار نگرش دلالت بر این دارد که فاکتورهای اجتماعی می‌توانند جهت تغییر نگرش استفاده شوند. نگرش نسبت به افراد ناتوان، نگرش‌های یاد گرفته شده و تمایلات تعدیل شده احساسی هستند که بیانگر ارزش‌ها و اعتقادات می‌باشند نگرش جزء فاکتورهای سهام و شرکت کننده در رفتار انسان است و ممکن است تأثیر قوی بر سایر شرایط رفتار بگذارد. نگرش و رفتار اعضای غیر متخصص جامعه، مراقبین سلامت و رفتار مراجعین به روش‌هایی که کاربردهای مهمی برای تلفیق اجتماعی و برای تقویت نشر فلسفه خدمات انسانی دارند، کاملاً به هم پیوسته و مرتبط است. وقتی که شرایط و ساختار اجتماعی، طبیعی تلقی می‌شود، هر فردی که از لحاظ ظاهر، عملکرد، رفتار و اعتقاد با این معیار معمول، منطبق نباشد، غیر عادی محسوب می‌گردد و از بسیاری امکانات که در دسترس افراد عادی است محروم می‌گردد. این محرومیت هم طبیعی به حساب می‌آید. بر همین اساس افراد غیر معلول، تصور می‌کنند که افراد معلول بدلیل بار منفی تفاوت‌هایی که با دیگران دارند همواره در آرزوی دستیابی به شرایط طبیعی هستند. برخوردهای مبتنی بر تبعیض افراد غیر معلول با معلولان بر اساس فرضیاتی است که در مورد معلولان

شکل گرفته است و مغایر با نظر معلولان در مورد پذیرش و قبول تفاوت‌های ظاهری است. به نظر می‌رسد اینکه اکثر پیام‌هایی که از افراد غیر معلول اطراف خود دریافت می‌کنیم بخشی از تفکر و تصور ما را نسبت به افراد دارای ناتوانی یا معلولیت شکل می‌دهد، نشان می‌دهد که جامعه معلولیت را رد می‌کند.

در راستای ایفای این وظیفه‌ی سنگین، نظام جمهوری اسلامی، قوانین و مقررات متعددی را وضع کرده است و برای استخدام جانبازان و مجروحین، حقوق ویژه‌ای را مقرر داشته است. موضوع اشتغال، برای کاستن تعهدات مالی دولت و پیش‌گیری و درمان معضلات روحی و روانی ناشی از بی‌کاری، از محورهای مهم این سیاست‌گذاری به‌شمار می‌رود. در سال ۱۳۷۲، قانونی با عنوان «طرح حالت اشتغال» تصویب گردید که در آن پرداخت حقوق مستخدمین لشکری و کشوری - هم‌تراز مشاغل قبلی - توسط دستگاه متبوع بوده و برای غیرمستخدمین، برابر نظام حقوق کارکنان دولت بر عهده‌ی بنیاد می‌باشد. اجرای این طرح، از طرفی باعث می‌گردد که جانبازان باوجود رنج جسمی یا روحی، مجبور به کار روزمره و نگران امرار معاش نباشند و ضمن حفظ عزت این عزیزان، بتوانند نزد خانواده و بستگان خود، به مسایل شخصی بپردازند. همچنین، برای فعالیت‌های مربوط به سلامتی و معالجات خود، از قبیل: ساعات فیزیوتراپی، توان‌بخشی، کاردرمانی و جراحی‌های مختلف، وقت کافی داشته و نیازمند مقررات مختلف و درخواست مرخصی و غیره نباشند.

با توجه به مطالب فوق، در این تحقیق نقش عوامل موثر بر ارتقای منزلت و جایگاه جانبازان و معلولین در کشور مورد بررسی قرار گرفته است.

مبانی نظری و مدل مفهومی تحقیق

هیچ مقامی حق ندارد آن را از انسان سلب یا محدود کند (منافی شرف‌آباد و همکاران: ۱۳۹۲: ۳۶).

با گسترش فزاینده شهرنشینی و افزایش جمعیت شهرنشینان و مشکلات ناشی از آن، فراهم آوردن امکاناتی برای رفاه حال شهروندان بیش از پیش ضروری می‌نماید. مبلمان شهری اجزای غیرثابت محیط‌های شهری است که به عنوان عناصر مکمل در میان فضاهای بین ساختمان‌ها و بناها قرار دارد. مبلمان شهری در تعریف شخصیت عملکردی فضاها نقش مهمی ایفا می‌کند و در چگونگی روحیه شهر و شهروندان بسیار مؤثر است و امروزه شهرنشینی یکی از وجوه عمده شیوه زندگی محسوب می‌شود؛ با توجه به رشد سریع شهرنشینی و ازدیاد جمعیت، نیازهای جامعه شهری اشکال متنوعی به خود گرفته است. مشکلات کلان شهرها فقط در ازدیاد جمعیت، ترافیک، گرانی، اقتصاد و نابسامانی‌های زیست‌محیطی خلاصه نمی‌شود بلکه انواع ناهنجاری‌های رفتاری، مشکلات اجتماعی و فشارهای روحی و روانی ناشی از سیمای ناخوشایند بصری نیز خود دلایل کافی برای افزایش مسائل زندگی مدون شهری و تنگ‌تر شدن عرصه در جامعه امروزی است. (بهبهانی و توسلی، ۱۳۹۲).

امروزه زندگی شهری نیازمند قوانین، ارتباطات و تعاملات خاص خود است و هرگونه وقفه، کوتاهی و نادیده‌گرفتن قوانین و آداب شهرنشینی و رعایت نکردن حقوق دیگران، تنش‌ها، خشونت‌ها و ناملایمات اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی بسیاری را دامن خواهد زد. قوانین مربوط به شهرنشینی امروزه در قالب شهروند تداعی می‌شود، اما باید دانست که تنها استقرار فیزیکی در شهر معادل واژه شهروند نیست، بلکه شهروند باید در مدیریت بهینه شهر ایفای نقش کند؛ چرا که شهروندی بستر اجتماعی مناسبی را برای فعالیت فرد مهیا می‌کند تا او بتواند همه چیز را در خدمت پیشرفت خود به سوی تعالی بدست گیرد. بنابراین می‌توان گفت کارکرد اصلی شهروندی، اداره جامعه مبتنی بر رعایت

گردشگری به عنوان یکی از منابع درآمد و ایجاد اشتغال در سطح ملی می‌تواند رهیافتی برای توسعه اقتصادی در حقوق شهروندی و مناسب سازی فضاهای شهری اصطلاح حقوق شهروندی اخیراً در گفتمان‌های سیاسی و اجتماعی جامعه رونق گرفته است؛ مفهومی که ترجمان حقوق و آزادی‌های اساسی و عمومی جامعه بوده و اساسی‌ترین نیازهای عمومی هر ملتی را دربر می‌گیرد. حقوقی که به همی‌آحاد جامعه، زن یا مرد، دختر یا پسر، کودک یا بزرگسال تعلق دارد، حقوق شهروندی تلقی می‌شود. حقوق شهروندی در عصر جدید، تجسم معیارهای بنیادینی است که بدون آن حقوق، افراد نمی‌توانند شأن انسانی خود را محقق سازند (گانندی، ۱، ۲۰۰۷). از این‌رو، جزء لاینفک جامعه‌ی مدنی و مبنای تشکیل آن به شمار می‌رود که امکان مشارکت داوطلبانه‌ی همی‌شهروندان را در تمامی عرصه‌های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی فراهم می‌آورد.

حقوق شهروندی، مجموعه آزادی‌هایی است که افراد یک جامعه از آن بهره‌مند بوده و اصطلاحاً به حقوق و آزادی‌های فردی، حقوق عمومی و اجتماعی شهروندان اطلاق می‌شود (رزاق‌پور، ۱۳۹۰: ۹۱). لذا آمیخته‌ای از وظایف و مسئولیت‌های شهروندان در قبال یکدیگر، شهر و دولت یا قوای حاکم و مملکت و همچنین حقوق و امتیازاتی است که وظیفه‌ی تأمین آن حقوق برعهده‌ی دولت و یا به طور کلی قوای حاکم می‌باشد. بدین‌لحاظ، حقوق شهروندی مجموعه حقوق و امتیازات است که به شهروندان یک کشور با لحاظ کردن دو اصل کرامت انسانی و منع تبعیض، برای فراهم‌سازی زمینه‌ی رشد شخصیت فردی و اجتماعی شهروندان در نظام حقوقی هر کشور تعلق می‌گیرد. مبنای حقوق شهروندی آن است که فرد انسانی تنها به حکم انسان بودنش، در جامعه دارای یک سلسله حقوق، توانایی و مزایایی است که به عقیده‌ی بسیاری از حقوق‌دانان، این حقوق طبیعی و غیر اکتسابی است و

حقوق دیگران و تعهد به انجام وظایف به منظور حفظ نهادهایی است که این پایبندی به اخلاق و حقوق را برقرار و پایدار نگه می‌دارند (فالکس، ۱۳۹۱).

ارتقا کیفیت زندگی

واژه کیفیت در لاتین به معنی چیزی و چه و به مفهوم چگونگی آمده و quality و qol از نظر واژه به معنی چگونگی زندگی است و در برگرنده تفاوت‌های آن است که برای هر فرد منحصر به فرد بوده و با دیگران متفاوت است. کیفیت زندگی مفهومی چند بعدی و یکی از مهم‌ترین پژوهش‌های بالینی است. این مفهوم رهیافتی است که با توجه به بهبود شرایط کلی محیط زندگی، اتخاذ سیاست‌ها و رویه‌هایی را توجیه می‌کند. این سیاست‌ها موجب می‌شوند که زندگی به گونه‌ای طراحی شود که از یک نواختی آن کاسته و به تنوع و محرک بودن آن برای افراد افزوده شود که مفهومی ساده و از نقطه نظر عملیاتی، امکان‌پذیر، شدنی و بسیار انسانی است (نصر اصفهانی و اعتمادی، ۱۳۹۱).

کیفیت زندگی شهری در محیطی با کیفیت بالا که احساس رفاه از طریق یک سری مشخصات که می‌تواند اجتماعی، فیزیکی یا نمادین باشد به وجود می‌آید. کیفیت زندگی شهری بعنوان جزء اساسی و مفهوم گسترده کیفیت زندگی است. کیفیت‌های پایه از قبیل سلامتی و امنیت در ترکیب با جنبه‌های از قبیل راحتی و جذابیت بخش مهمی از کیفیت زندگی شهری هستند. کیفیت زندگی و کیفیت زندگی شهری موضوع و هدف مجموعه‌ای کلیدی از گفتمان‌ها و کاربست‌ها را شکل می‌دهد و نقطه کانونی مهمی برای منازعات حول محور نظریه‌های اجتماعی، روان‌شناسی، اقتصادی، جغرافیایی و سایر مکتب‌ها و نظریه‌های علمی است. در ذیل به برخی از نگرش‌ها و رویکردها در مورد کیفیت زندگی و کیفیت زندگی شهری اشاره می‌شود. (منافی شرف‌آباد و همکاران: ۱۳۹۲: ۳۹).

در کشورهای در حال توسعه راهبرد قطب رشد عمدتاً با سه هدف مورد استفاده قرار گرفته است. اول مدرنیته کردن مناطق عقب افتاده بدین شکل که در این گونه مناطق دولت توجه بیش‌تری را به یک یا چند شهر نموده و با افزایش سرویس دهی به آن‌ها باعث بهبود کیفیت زندگی مردم می‌گردد، دوم ایجاد مراکز شهری در مناطقی که منابع طبیعی دارند، سوم در مواردی که مشکل رشد فزاینده در متروپل به وجود می‌آید در این گروه موارد دولت با سرمایه‌گذاری در سایر شهرها سعی در کاهش رشد متروپل دارد. در واقع این راهبرد به دلایل مختلف فوق‌به‌عنوان ابزار سیاست‌گذاری مورد استقبال کشورهای مختلف قرار گرفت.

تقویت امید به زندگی

واژه "Life Expectancy" در لغت به معنی تعداد متوسط سال‌هایی است که یک شخص اگر شرایط مرگ و میری را که در جدول عمر مشخص شده، به کار بندد، زندگی خواهد کرد و در اصطلاح عبارت است از تعداد سال‌هایی که انتظار می‌رود یک فرد از یک سن تا سن دیگر زنده باقی بماند. (1985: P 123, Pressat, Ronald) امید زندگی را می‌توان برای هر سنی محاسبه کرد؛ مثلاً مشخص نمود، یک مرد ۶۵ ساله به طور متوسط چند سال دیگر عمر خواهد کرد، البته به شرط این‌که الگوی احتمال مرگ او نیز در آینده مانند انسان‌های ۶۵ سال به بالای فعلی باشد.

یکی از ساز و کارهای حیات و زندگی، امیدواری است. از نظر جهان بینی توحیدی، امید تحفه الهی است که چرخ زندگی را به گردش وامی دارد و موتور تلاش و انگیزه را پرشتاب می‌کند. اگر روزی امید از انسان گرفته شود، دوران خمودی و ایستایی او فرا می‌رسد. امیدوار بودن، هنری است که باید همگان به خصوص نسل پویای جوان آن را فراگیرند. امیدواری، حالتی نفسانی است که در آن، انسان به اموری که

امروزه، تمامی ابعاد زندگی انسان را کسب و کارها احاطه کرده اند. هر روز، انسان با تعداد زیادی از کسب و کارها در ارتباط است، خرید و فروش انجام می‌دهد و به واسطه آن‌ها نیازهای خود را برطرف می‌سازد. کسب و کار و بازاریابی، یکی از بخش‌های مهم تجارت به شمار می‌رود و مدیریت مشتری و کارکنان، کلید موفقیت کسب و کارها می‌باشد (مهدوی و همکاران، ۱۳۹۷).

کسب و کار به معنای فعالیت‌هایی است که تولید، خرید کالا و خدمات با هدف فروش آنها به منظور کسب سود را در بر می‌گیرد. بطور کلی کسب و کار یک واحد سازمانی است که استراتژی مشخص و مدیری با مسئولیت فروش و سودآوری دارد و یا باید داشته باشد. از اینرو یک سازمان واحدهای کسب و کار متعددی خواهد داشت که بصورت افقی یا عمودی بایکدیگر ارتباط دارند. (آکر، ۱۳۹۷).

در کشورهای توسعه یافته هنگامی که یک سازمان یا فرد اقدام به راه اندازی و ایجاد یک کسب و کار بصورت انفرادی یا به صورت جمعی می‌نماید، ضمن ارائه یک تعریف جامع و کامل از شغل مورد نظر، تمامی جوانب را مورد بررسی و ارزیابی قرار می‌دهد که بدین طریق آینده شغل از هر نظر تضمین خواهد شد. به همین دلیل نرخ ورشکستگی مشاغل در این کشورها پایین است. در صورتیکه در کشورهای جهان سوم، مشاغل خرد به خصوص در بخش خدمات، چندان پایدار نیستند و این بدان دلیل است که از قبل مورد ارزیابی دقیق قرار نمی‌گیرند. نتایج مطالعات و تجربیات نشان داده است که بهترین راه حل برای جلوگیری از افت و ورشکستگی زودرس در بخش مشاغل خرد و متوسط، پیش بینی تمامی مراحل و قسمت‌های یک شغل می‌باشد و آن هم طرح تجاری می‌باشد (علیزاده ثانی و شاهی، ۱۳۹۴).

بهبود سبک گذراندن اوقات فراغت

انتظارش را دارد دل بستگی پیدا کرده است. امید، در انتظار چیزی بودن است در حالی که بیشتر وسایل و اسباب آن فراهم شده است. معمولاً امید و آرزو، در فرهنگ فارسی، در کنار یکدیگر به کار می‌روند، اما در زبان عربی به صورت جداگانه با عنوان‌های (رجا) و (امل) استعمال می‌شوند. با یک تحلیل می‌توان گفت: در هر امیدواری، آرزو هست، ولی هر آرزویی، امیدواری نیست. قرآن امید را عاملی مهم در حرکت و زندگی بشر برمی‌شمرد و بیان می‌کند که امید است که وی را به سوی کاری سوق می‌دهد. به عنوان نمونه بیان می‌کند که امید به استجاب از سوی خداوند، علت و انگیزه برای دعا و طلب از او می‌شود. (بقره آیه ۱۸۶) و امید به آینده برتر در این دنیا و یا آخرت است که موجب می‌شود باورها و کنش‌ها و واکنش‌های خویش را تصحیح کند و به بازسازی و اصلاح اعمال و رفتار خود بپردازد. (یونس آیه ۷ و ۸)

با مطالعه در نظریات و مکتب‌های جدید که در پژوهش‌های کاربردی و بنیادی مرتبط با مطالعات شهری انجام شده است، چنین استنباط می‌شود که یکی از نظریاتی که تاثیر زیادی در روند تحولات و مکتب‌های مرتبط با مطالعات شهری گذاشته نظریات فرهنگی - اجتماعی و کیفی توسعه می‌باشد که در غالب مفاهیمی همچون سبک زندگی، رضایتمندی از زندگی، سرمایه‌های اجتماعی، ارضای نیازهای اساسی و کیفیت زندگی ارئه شده است.

اهمیت این مفاهیم مخصوصاً مفهوم کیفیت زندگی تا آنجا است که یکی از موضوعات اساسی مورد توجه در سمینارها و کنگره‌های بین‌المللی مهم همانند سمینار توسعه پایدار شهری در ریودژائرو برزیل، سمینار توسعه اجتماعی کپنهاگ و اجلاس اسکان بشر در استانبول و... بهبود کیفیت زندگی مخصوصاً بهبود کیفیت زندگی در شهرها بوده است.

بهبود فضای کسب و کار

فراغت در زبان انگلیسی از Leisure, Licere و نیز Edse به معنای سهولت، آسانی، راحت، فراغت و آسایش گرفته شده است. در فرهنگ دهخدا، فراغت به معنای آسایش و استراحت، ضدگرفتاری از کار و مشغله، فراغت داشتن و فراموش کردن آمده است. در فرهنگ لاروس اوقات فراغت چنین تعریف شده است: سرگرمی‌ها، تفریحات و فعالیتهایی که افراد به هنگام آسودگی از کار عادی با شوق و رغبت به آنها می‌پردازند (جلالی فراهانی، ۱۳۹۱: ۴).

مساله زمان از دیر باز مورد توجه جوامع انسانی، علما و اندیشمندان قرار داشته است تا جایی که برخی برای شناخت و کنترل بیش‌تر زمان دست به پیش‌بینی زده و تا سال ۲۱۰۰ را نیز پیش‌بینی کردند (ابراهیمی ۱۳۷۳: ۱۸). زمان تنها منبعی است که به محض دستیابی به آن باید مصرف شود و نرخ مصرف آن نیز ثابت است؛ شصت ثانیه در هر دقیقه و ۶۰ دقیقه در هر ساعت (Maccenzie, 1993: 26). امروزه جهان مشحون از چیزهای گران بهاست اما پر ارزش‌ترین آنها زمان است (Chong, 1996). های هنس معتقد است زمان منبع منحصر به فردی است که همه ما دارای سهم مساوی از آن هستیم (سروش، ۱۳۷۲: ۱۴). موضوع فراغت یکی از مسائل بسیار مهم انسان امروز است که نادیده‌گرفتن و به هدر رفتن این اوقات زمینه‌های بروز یکسری ناهنجاری‌ها و مشکلات فردی و اجتماعی را مهیا می‌سازد. (رجایی، ۱۳۸۳).

تا پیش از دوره صنعتی شدن، اوقات فراغت جایی در زندگی انسان‌ها نداشت. در گذشته سختی تامین معاش و کمپایی و نایابی منابع سبب شده بود که بیشترین زمان زندگی صرف کوشش برای زنده ماندن بشود. در روزگاری که کشاورزی پایه و اساس اقتصاد بیشتر جوامع را تشکیل می‌داد، مردم در تمامی روزها و فصول سال، کار می‌کردند با این تفاوت که در شرایط مطلوب آهنگ کار تند و در شرایط نامطلوب این آهنگ کند بود. «با ظهور مدرنیته و خلق تمایزات

اجتماعی از طریق مصرف ونه طبقه، الگوهای متفاوت مصرف و به تبع آن سبک‌های گوناگون زندگی و انواع و الگوهای متفاوت گذران اوقات فراغت، منبعی برای تعریف و باز تعریف هویت‌های جدید در افراد شدند. با گذار از اجتماعات سنتی به جوامع مدرن، مقوله اوقات فراغت به عنوان یک نیاز ویژه نمایان تر شده است؛ تا حدی که اغلب صاحب نظران، جامعه معاصر را «جامعه فراغتی نام نهاده اند» (هریس، ۲۰۰۵: ۳۲).

تعاریف متفاوتی از فراغت و اوقات فراغت وجود دارد، اما بطور خلاصه می‌توان گفت که فراغت مجموعه‌ای از اشتغالاتی است که فرد کاملاً به رضایت خود یا برای استراحت یا برای تفریح، یا به منظور توسعه یا آموزش غیرانتفاعی یا مشارکت اجتماعی داوطلبانه، بعد از آزاد شدن از الزامات شغلی، خانوادگی و اجتماعی به آن می‌پردازد (اکبری، ۱۳۸۶). اوقات فراغت را مجموعه فعالیت‌هایی میدانند که شخصی پس از رهایی از تعهدات و تکالیف شغلی، خانوادگی و اجتماعی با میل و اشتیاق به آن می‌پردازد و غرضش استراحت، تفریح و توسعه دانش، به کمال رساندن شخصیت خویش، به ظهور رساندن استعدادها و خلاقیت‌ها و بالاخره بسط مشارکت آزادانه در اجتماع است (پوریایی، ۱۳۸۹). استفاده از اوقات فراغت در جهتی که شخص به تمام برنامه‌های موردنظر خود برسد، یا بتواند خروجی مثبتی (چه از نظر یادگیری، چه لذت بردن یا امثالهم) به دست آورد یا دستاوردی درست و صحیح عاید فرد گردد را مدیریت اوقات فراغت گویند (باقری و بهمنی، ۱۳۹۳: ۱۲). اوقات فراغت گاه جزء ناچیزی از کل زندگی و صرفاً به معنی استراحت یا انجام ندادن هیچ‌گونه فعالیتی در نظر گرفته می‌شود (رحیمی، ۱۳۹۰: ۴۹۱) با این حال، اوقات فراغت شامل انجام کارهای گوناگون و متعددی می‌شود و می‌تواند بخش جدی و مهمی از زندگی باشد و به دید تجارب سالم، مناسب و ایده آل

رو ضرورت توجه به این اوقات فراغت غیر قابل انکار است.

در کشورهای پیشرفته اوقات فراغت با تغییرات کلی جامعه تحول پیدا می‌کند، در واقع در این‌گونه جوامع فراغت انسان‌ها در مسیر صنعتی شدن پیش می‌رود و همه افراد امکان استفاده از تسهیلات و امکانات را برای گذراندن این اوقات دارند و وسایل و امکانات متعلق به همه است، در حالی که در کشور ما نوع گذراندن اوقات فراغت و تفریحات به طبقات اجتماعی، نوع ارتباطات اجتماعی، امکانات تفریحی و حتی میزان سواد و محل سکونت افراد بستگی دارد و افرادی که از موقعیت بهتری برخوردارند اوقات فراغت بهتری را هم می‌گذرانند.

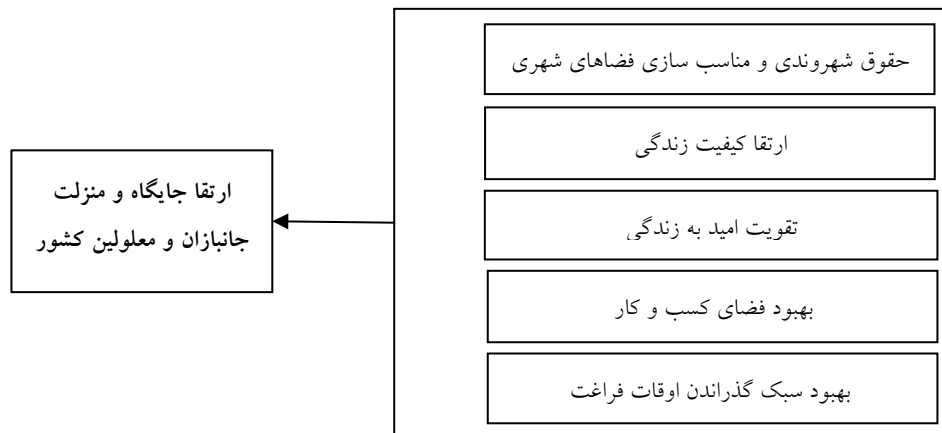
مدل تحقیق

متغیرهای مورد بررسی در این تحقیق عبارتند از:
متغیر مستقل: حقوق شهروندی و مناسب سازی فضاهای شهری، ارتقا کیفیت زندگی، تقویت امید به زندگی، بهبود فضای کسب و کار و بهبود سبک گذراندن اوقات فراغت
متغیر وابسته: ارتقا جایگاه و منزلت جانبازان و معلولین کشور

نگریسته شود. رفتارهای مربوط به اوقات فراغت و تفریح یکی از حیطه‌های مورد علاقه روان شناسان بوده است. روان شناسان در این زمینه، بیشتر در مورد انگیزش، تجربیات شخصی، محدودیت‌های روان شناختی و مزایای روان شناختی اوقات فراغت و تفریحات جمعی مطالعه کرده‌اند. توجه به تجربیات مربوط به اوقات فراغت بیشتر به دلیل مطالعه تجربه روانی یا سیالی توسط سیکزنت می‌هالی^۲ بود. زمانی که افراد غرق در انجام فعالیتی هستند که نیازمند مهارت قابل توجهی است، سطوح بالایی از تجربیات لذت بخش یا روانی را گزارش می‌دهند.

امام سجاد (ع) برای گریز از بطالت در اوقات فراغت خویش دعا می‌کند که: خدایا اگر برای ما فراغتی از کارها مقدور فرموده‌ای، آن را فراغت سالم قرار ده که در آن، گناهی ما را در نیابد و خستگی به ما رو نیآورد تا (فرشتگان) و نویسندگان بدی‌ها با پرونده- ای خالی از بیان گناهانمان از سوی ما باز گردند و نویسندگان نیکی‌ها به خاطر نیکی‌هایی که از ما نوشته- اند، شادمان شوند.

تنظیم اوقات فراغت سبب بهره‌گیری و سازندگی روح و روان است و عدم استفاده‌ی صحیح از این اوقات فراغت باعث کسالت روح خواهد شد. از سویی فراغت پشت فراغت زندگی را مختل می‌کند؛ از این



نمودار ۱: مدل مفهومی تحقیق برگرفته از ادبیات تحقیق

فرضیه‌های تحقیق:

فرضیه اصلی:

حقوق شهروندی و مناسب سازی فضاهای شهری، ارتقا کیفیت زندگی، تقویت امید به زندگی، بهبود فضای کسب و کار و بهبود سبک گذراندن اوقات فراغت بر ارتقا جایگاه و منزلت جانبازان و معلولین کشور موثر می‌باشند.

فرضیه‌های فرعی

حقوق شهروندی و مناسب سازی فضاهای شهری بر ارتقا جایگاه و منزلت جانبازان و معلولین کشور موثر می‌باشد.

ارتقا کیفیت زندگی بر ارتقا جایگاه و منزلت جانبازان و معلولین کشور موثر می‌باشد.

تقویت امید به زندگی بر ارتقا جایگاه و منزلت جانبازان و معلولین کشور موثر می‌باشد.

بهبود فضای کسب و کار بر ارتقا جایگاه و منزلت جانبازان و معلولین کشور موثر می‌باشد.

بهبود سبک گذراندن اوقات فراغت بر ارتقا جایگاه و منزلت جانبازان و معلولین کشور موثر می‌باشد.

روش تحقیق

تحقیق حاضر از نوع کاربردی می‌باشد زیرا هدف از انجام این تحقیق توسعه دانش کاربردی در یک زمینه خاص، به‌فصد کاربرد نتایج یافته‌ها برای توسعه قابلیت اعتماد می‌باشد. همچنین در زمینه نحوه گردآوری داده‌ها نیز مطالعه حاضر مطالعه‌ای توصیفی از نوع پیمایشی است. جامعه آماری در این تحقیق کلیه جانبازان و معلولین استان تهران که تعداد آنها ۳۰۰۰ نفر می‌باشد. از جامعه آماری مذکور با توجه به ضوابط نمونه‌گیری (بر اساس شیوه نمونه‌گیری مندرج در جدول مورگان) تعداد ۳۸۴ نفر به عنوان نمونه تحقیق انتخاب شده‌اند. در این مطالعه به‌منظور تحلیل داده‌ها از دو رویکرد کلی آماری آمار توصیفی و آمار

استنباطی استفاده گردید. آمار توصیفی به‌منظور توصیف ویژگی‌های جمعیت شناختی جامعه آماری در کنار سنجش شاخص‌های پراکندگی داده‌ها مورد استفاده قرار گرفت. همچنین، آمار استنباطی و به‌کارگیری آزمون مدل معادلات ساختاری برای بررسی معناداری تأثیر مفروض متغیرها بر یکدیگر مورد استفاده قرار گرفت. مطالعه حاضر دربردارنده یک فرضیه اصلی و پنج فرضیه فرعی می‌باشد.

یافته‌های تحقیق

آزمون فرضیه‌های تحقیق

پس از بررسی و تایید الگوی پیشنهادی تحقیق برای آزمون معناداری فرضیه‌ها از شاخص P-Value استفاده شده است. براساس سطح معناداری ۵ درصد مقدار نسبت بحرانی باید بیشتر از ۱/۹۶ یا کمتر از ۱/۹۶- باشد. مقدار پارامتر بین دو دامنه در الگو مهم شمرده نمی‌شود. برای آزمون معناداری فرضیه‌ها، از دو شاخص جزئی مقدار بحرانی CR و P استفاده شده است. براساس سطح معناداری ۰/۰۵ مقدار بحرانی باید بیشتر از ۱/۹۶ باشد، مقدار پارامتر کمتر از این، در الگو مهم شمرده نمی‌شود، هم‌چنین مقادیر کوچکتر از ۰/۰۵ برای مقدار P، حاکی از تفاوت معنادار مقدار محاسبه شده برای وزن‌های رگرسیونی با مقدار صفر در سطح ۰/۹۵ است. در این تحقیق از تحلیل عاملی تأییدی برای شناخت متغیرهای مکنون استفاده شده است و هم‌چنین با توجه به ماهیت و سطح اندازه‌گیری متغیرها از آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون و آزمون t تک نمونه‌ای از طریق نرم افزار SPSS22 استفاده شده است. علاوه بر آن به منظور آزمون فرضیات نیز از روش‌های معادلات ساختاری در قالب نرم افزار AMOS استفاده شده است.

که این عدد بیش از ۱،۹۶+ است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت فرضیه مورد نظر تأیید می‌شود.

جدول ۳: خلاصه نتیجه فرضیه سوم

فرضیه	جهت رابطه	ضریب مسیر	CR	نتیجه
۳	ارتقا جایگاه و منزلت جانبازان و معلولین	۰،۵۳	۶،۳۳	تأیید

فرضیه فرعی چهارم: بهبود فضای کسب و کار بر ارتقا جایگاه و منزلت جانبازان و معلولین کشور موثر می‌باشد.

ضریب مسیر برای این فرضیه برابر با ۰،۲۰ می‌باشد که عددی بین ۱،۹۶+ و ۱،۹۶- است و همچنین عدد معناداری برای این فرضیه برابر با ۲،۶۲ می‌باشد که این عدد بیش از ۱،۹۶+ است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت فرضیه مورد نظر تأیید می‌شود.

جدول ۴: خلاصه نتیجه فرضیه چهارم

فرضیه	جهت رابطه	ضریب مسیر	CR	نتیجه
۴	ارتقا جایگاه و منزلت جانبازان و معلولین	۰،۲۰	۲،۶۲	تأیید

فرضیه فرعی پنجم: بهبود سبک گذراندن اوقات فراغت بر ارتقا جایگاه و منزلت جانبازان و معلولین کشور موثر می‌باشند.

ضریب مسیر برای این فرضیه برابر با ۰،۰۳ می‌باشد که عددی بین ۱،۹۶+ و ۱،۹۶- است و همچنین عدد معناداری برای این فرضیه برابر با ۱،۹۹ می‌باشد که این عدد بیش از ۱،۹۶+ است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت فرضیه مورد نظر تأیید می‌شود.

جدول ۵: خلاصه نتیجه فرضیه پنجم

فرضیه	جهت رابطه	ضریب مسیر	CR	نتیجه
۵	فراغت - ارتقا جایگاه و منزلت جانبازان و معلولین	۰،۰۳	۱،۹۹	تأیید

فرضیه فرعی اول: حقوق شهروندی و مناسب سازی فضاهای شهری بر ارتقا جایگاه و منزلت جانبازان و معلولین کشور موثر می‌باشد.

ضریب مسیر برای این فرضیه برابر با ۰،۶۰ می‌باشد که عددی بین ۱،۹۶+ و ۱،۹۶- است و همچنین عدد معناداری برای این فرضیه برابر با ۳،۵۹ می‌باشد که این عدد بیش از ۱،۹۶+ است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت فرضیه مورد نظر تأیید می‌شود.

جدول ۱: خلاصه نتیجه فرضیه اول

فرضیه	جهت رابطه	ضریب مسیر	CR	نتیجه
۱	حقوق شهروندی و مناسب سازی فضاهای شهری - ارتقا جایگاه و منزلت جانبازان و معلولین	۰،۶۰	۳،۵۹	تأیید

فرضیه فرعی دوم: ارتقا کیفیت زندگی بر ارتقا جایگاه و منزلت جانبازان و معلولین کشور موثر می‌باشد.

ضریب مسیر برای این فرضیه برابر با ۰،۴۸ می‌باشد که عددی بین ۱،۹۶+ و ۱،۹۶- است و همچنین عدد معناداری برای این فرضیه برابر با ۴،۵۶ می‌باشد که این عدد بیش از ۱،۹۶+ است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت فرضیه مورد نظر تأیید می‌شود.

جدول ۲: خلاصه نتیجه فرضیه دوم

فرضیه	جهت رابطه	ضریب مسیر	CR	نتیجه
۲	حقوق شهروندی و مناسب سازی فضاهای شهری - ارتقا جایگاه و منزلت جانبازان و معلولین	۰،۴۸	۴،۵۶	تأیید

فرضیه فرعی سوم: تقویت امید به زندگی بر ارتقا جایگاه و منزلت جانبازان و معلولین کشور موثر می‌باشد.

ضریب مسیر برای این فرضیه برابر با ۰،۵۳ می‌باشد که عددی بین ۱،۹۶+ و ۱،۹۶- است و همچنین عدد معناداری برای این فرضیه برابر با ۶،۳۳ می‌باشد

نتیجه‌گیری

معلولیت بیش از آنکه جنبه پزشکی داشته باشد پدیده‌ای است که جنبه اجتماعی دارد. به طور میانگین ده درصد از افراد هر جامعه را معلولین تشکیل می‌دهند. تضمین حقوق بشر برای افراد دارای معلولیت گام مهمی در جهت تحقق اهداف توسعه هزاره سازمان ملل است که رفع فقر، دستیابی به برابری جنسیتی، کاهش مرگ و میر کودکان و عرضه آموزش ابتدایی همگانی را تا سال ۲۰۱۵ در برمی‌گیرد. آمار براساس ارزیابی یونسکو، از هر پنج نفر جمعیت جهان، یک نفر دچار معلولیت است و ۹۰ درصد بچه‌های معلول در کشورهای در حال توسعه مدرسه نمی‌روند برآورد سازمان ملل متحد از آمار معلولین بر اساس بررسی‌های تخمینی سازمان ملل متحد ۵۰۰ میلیون معلول در دنیا زندگی می‌کنند و این رقم همه ساله روبه افزایش است. درگیریها و کشمکشهای ناشی از جنگ در نواحی گوناگون کره زمین؛ گرسنگی؛ امراض و بیماریهای مختلف؛ مصائب و مشقات زندگی در کشورهای در حال توسعه؛ ترافیک و تصادفات حین انجام کار؛ آلودگی محیط زیست و عدم استفاده صحیح از دارو در کشورهای صنعتی همه روز باعث بروز معلولیت‌های جدید می‌شود. لذا می‌بایست پیش زمینه‌های اجتماعی موجود باشد تا معلولان را قادر سازد به واسطه فرصتهای یکسان برای زندگی و فعالیتهای خود در اجتماع مستقل از موسسات خیریه و نهادهایی از این دست به سر برند. بازپروری معلولان به منظور دستیابی به زندگی مستقل به نحوی که خود مسئول زندگی خویش بوده و به خودکفایی برسند و نیز بتوانند به جامعه بپیوندند از اصول شرافت و وقار انسانی محسوب می‌شود. تعداد معلولین در ایران بنا بر آمار، حدود ۱۲ درصد از جمعیت ایران را معلولین تشکیل می‌دهند که از این میزان در حدود ۲ میلیون نفر دارای معلولیت شدید و ۶/۵ میلیون نفر معلول کم توان در ایران زندگی می‌کنند. آمار سازمان بهداشت

جهانی معلولین بزرگترین اقلیت جهان هستند. بنا بر آمار سازمان جهانی بهداشت هم اکنون بیش از ۶۰۰ میلیون نفر از ساکنان جهان به علل مختلف جسمی، روانی و اجتماعی دچار ناتوانی و معلولیت هستند که ۸۰ درصد این افراد در کشورهای جهان سوم زندگی کرده و یک سوم آنان را کودکان تشکیل می‌دهند. آمارها نشان می‌دهد که از هر ۱۰ کودکی که در جهان متولد می‌شود یکی معلول به دنیا می‌آید و یا بعد به دلیل یک اتفاق، معلول می‌شود.

بیش‌تر سیاست‌مداران کشورهای درگیر در جنگ، به منظور جبران خرابی‌ها و کمک به آسیب‌دیدگان جنگ، روش‌ها و برنامه‌های خاصی از قبیل: حقوق و مزایای و مستمری، اشتغال و کاربایی، تعاون و امور اجتماعی، خدمات عمومی، آموزشی و پژوهشی، خدمات فرهنگی و رفاهی و... را تدارک دیده‌اند.

فریدمن تعیین یک استراتژی علمی کلان برای بهبود کیفیت زندگی را مورد توجه قرار می‌دهد. او مقالات و تحقیقات مختلف علمی پیرامون ارتقاء استاندارد زندگی افراد و اصول اساسی بهبود کیفیت زندگی را با تاکید بر میزان گسترش و انتشار آنها را مورد تحقیق قرار داد و به طور گسترده سه رویکرد الهیاتی، فلسفی و انسانی، را در راستای فهم و تغییر و تبیین کیفیت زندگی شناسایی نموده‌است (Friedman, 2007).

شاید بتوان امید در زندگی را به سکان کشتی تشبیه کرد، همان طوری که کشتی بدون سکان دار در دریای خروشان و پرتلاطم، سرگردان خواهد بود، انسان ناامید نیز در این دنیای پرهیاهو حیران خواهد ماند. بعضی افراد به دلیل شکست‌های گذشته، امیدشان را از دست داده‌اند به طوری که زندگی منهای امید را قابل تحمل ندانسته و در نهایت، بدترین گزینه یعنی مرگ را مشکل‌گشای خود یافته‌اند. آن عده هم که زنده‌اند، در واقع مرده متحرکی بیش نیستند. انسان به اندازه‌ای می‌تواند برای خود امیدسازی کند که به مرز خیال

دوم بخش اندیشیدن، غور و تعمق کردن و بالاخره، بخش سوم که لذت بخش بودن آن است (کميجانی، ۱۳۹۶).

برنامه‌ریزی در زمینه اوقات فراغت مختص و ویژه یک سازمان و نهاد خاصی نیست و در این میان نهادها و سازمان‌های زیادی هر کدام به نحوی مشغول برنامه‌ریزی در زمینه برنامه‌های اوقات فراغت جوانان و نوجوانان می‌باشند، از مهم‌ترین این نهادها و سازمانها می‌توان به؛ سازمان بهزیستی، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، جمعیت هلال احمر، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای، وزارت آموزش و پرورش، سازمان تربیت بدنی و جهاد دانشگاهی اشاره کرد. با توجه به وجود قشر عظیمی از خانواده‌ها که جزو طبقه متوسط جامعه به شمار می‌آیند تنها معدودی از خانواده‌ها قادر به برنامه‌ریزی و غنی‌سازی اوقات فراغت فرزندانشان هستند و مابقی به دلیل عدم توانایی مالی، به ناچار هیچ طرح و برنامه‌ای برای این که فرزندانشان طی سه ماه تعطیلی مدارس به گونه‌ای که از این ایام به نحو مطلوب و مفید بهره ببرند، ندارند، از این رو ادامه این وضعیت تبعات و لطمات جبران ناپذیری را به همراه دارد و همین مسأله موجب می‌شود که بچه‌های این قبیل خانواده‌ها راهی جز گذران اوقات خود در کوچه و خیابان و بعضاً محیط‌های نا امن نداشته باشند.

منابع و مأخذ

قرآن کریم

ابراهیمی، صفرعلی (۱۳۷۹). دهکده توریستی و اقامتی کوه‌رنگ، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده معماری و شهرسازی.
 اکبری، اندیشه، (۱۳۹۰). مطالعه تطبیقی الگوهای نحوه گذران اوقات فراغت شهروندان تهرانی بین ناحیه یک و بیست (بالای شهر و پایین شهر)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه کاشان، کاشان

پردازای نرسد. از آن جا که جوان سرشار از انرژی است، توان رسیدن به آرمان‌ها و اهداف بلند را در خود می‌بیند و افق بالاتری را برای خویش ترسیم می‌کند و در اندیشه‌فرداهای بهتر است برای او همواره خطر افتادن در دام اوهام وجود دارد. امیدسازی همیشه با در نظر گرفتن واقعیات، امکانات و توان و طاقت فردی صورت می‌گیرد، در حالی که خیال پردازای فاقد این ویژگی هاست؛ پس باید در امیدهایمان تجدید نظر کنیم.

موضوع فراغت نیز یکی از مسائل بسیار مهم انسان امروز است که نادیده گرفتن و به هدر رفتن این اوقات زمینه‌های بروز یکسری ناهنجاری‌ها و مشکلات فردی و اجتماعی را مهیا می‌سازد. در حالی که با برنامه‌ریزی‌های دقیق و حساب شده و غنی‌سازی این اوقات می‌توان استفاده بهینه و درستی را از اوقات فراغت داشت بدون آنکه لحظه‌ای را به هدر داد چرا که تاکنون بسیاری از کشفیات، اختراعات و تحولات روحی و شخصیتی در استفاده درست و منطقی از اوقات فراغت به وجود آمده است البته در این میان آموزش و اختصاص بودجه و سرمایه‌های قابل توجه برای تهیه امکانات و فضای مناسب در گذراندن این اوقات را بخصوص برای کودکان و نوجوانان نباید نادیده گرفت (یوسفی، ۱۳۷۵: ۷۷).

اوقات فراغت موضوع مشترک تمامی جوامع و بین تمامی اقشار جامعه است که زن و مرد، پیر و جوان و فقیر و غنی را در برمی‌گیرد. در جوامع کنونی و شیوه زندگی معاصر بخشی از عمر و زندگی همه انسانها را زمان‌هایی تشکیل می‌دهند که انسان بدون داشتن وظیفه و مسئولیت مشخص، براساس میل و علاقه اش آن را می‌گذراند. البته از گذشته موضوع اوقات فراغت و چگونگی سپری کردن اوقات مختلف زندگی انسان یکی از مسائل در اکثر جوامع بوده است. چنانچه پلوتارک ۳ فیلسوف و مورخ بزرگ یونانی گفته است: زندگی دارای سه بخش است، اول بخش عملی آن،

- آکر، دیوید. (۱۳۹۷)، مدیریت استراتژیک بازار، ترجمه دکتر احمد روستا و سید رامین هاشمی، چاپ دوم.
- باقری، معصومه و بهمنی، سجاد، (۱۳۹۳) بررسی نحوه گذران اوقات فراغت شهروندان شهر اهواز، نشریه توسعه اجتماعی، بهار ۱۳۹۳، دوره ۸، شماره ۳؛ از صفحه ۱۹۷ تا صفحه ۲۲۲.
- بهبهانی، ز و توسلی، ز. (۱۳۹۲). ضرورت آموزش حقوق شهروندی، پژوهش‌نامه ۱۰۷؛ حقوق شهروندی، تهران: پژوهشکده تحقیقات راهبردی.
- بیرو، آلن، (۱۳۷۰)، فرهنگ علوم اجتماعی، ترجمه باقر ساروخانی، موسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی تهران، چاپ اول، تهران.
- پوریایی، رویا، (۱۳۸۹) بررسی نقش برنامه‌های سرگرم کننده شبکه سوم سیمای جمهوری اسلامی ایران در پرکردن اوقات فراغت نوجوانان دختر دبیرستانی منطقه ۵ شهرداری شهر تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، تهران
- جلالی فراهانی، مجید (۱۳۹۱)، مدیریت اوقات فراغت و ورزش های تفریحی، انتشارات دانشگاه تهران.
- چونگ، کیم وو (۱۳۷۵). سنگفرش هر خیابان از طلاست، ترجمه محمد سوری، تهران: نشر مترجم.
- رجایی، مهنوش (۱۳۸۳). طلاهایی که دور می‌زنیم؛ بررسی قیاسی گذراندن اوقات فراغت در ایران به نسبت کشورهای پیشرفته، نشریه: اعتماد، ۸۳/۳/۳.
- رزاق‌پور، ی. (۱۳۹۰). نگاهی به حقوق شهروندی، ماهنامه کانون، شماره ۱۲۳.
- سروش، عبدالحمید (۱۳۷۳). «مدیریت زمان»، تهران: انتشارات بزرگمهر
- علیزاده ثانی، محسن؛ شاهی، محبوبه. (۱۳۹۴)، بررسی نقش کارآفرینی در بهبود فضای کسب و کار، همایش ملی کارآفرینی و توسعه پایدار، مازندران، مرکز کارآفرینی و ارتباط با صنعت دانشگاه مازندران.
- فالكس، ك (۱۳۹۱)، «شهروندی»، ترجمه محمد تقی دلفروز، تهران: انتشارات امیرکبیر.
- کلانتری، صمد؛ مبانی جمعیت‌شناسی، اصفهان، مانی، ۱۳۷۸، ص ۵۰.
- کلمن، ج. (۱۳۷۷). بنیادهای نظریه اجتماعی. ترجمه: م، صبوری. نشر نی.
- کميجانی، خدیجه، (۱۳۹۶) بررسی عوامل اجتماعی موثر بر رضایت از نحوه ی گذران اوقات فراغت تحقیق در بین دانش آموزان دبیرستانهای بخش گلستان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد علامه طباطبائی دانشکده علوم اجتماعی، تهران.
- منافی شرف‌آباد، ک. (۱۳۹۱). تبیین حقوق شهروندی از دیدگاه قرآن، مجموعه مقالات اولین همایش ملی مدیریت شهری در افق چشم‌انداز ۱۴۰۴، تهران: مرکز مطالعات تکنولوژی دانشگاه صنعتی شریف.
- منافی، سید رزاق. ۱۳۹۳. سایت معلولین ایران مهدوی، سمیه سادات؛ عقیلی، سیدوحید؛ هاشم زهی، نوروز؛ فرهنگی، علی اکبر. (۱۳۹۷)، نقش مهارت های ارتباطی مدیران در توسعه کسب و کار با تأکید بر مشتری مداری، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، سال دهم، شماره ۲، صفحه ۱۵۲-۱۲۷.
- نصر اصفهانی، ن. اعتمادی، ا. (۱۳۹۱). رابطه ویژگی‌های شخصیتی با هوش معنوی و کیفیت زندگی در دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی. مجله تخصصی پژوهش و سلامت. ۲ (۲)، ۲۳۵-۲۶۶.
- یوسفی، باقر (۱۳۷۵). چگونگی گذران اوقات فراغت، فصلنامه مدیریت در آموزش و پرورش، سال چهارم، شماره ۱، تهران.
- Chang, S.C, Lin, R.J, Chang, F.J. & Chen, R.H., (2007), Achieving manufacturing flexibility through entrepreneurial orientation, Industrial Management & Data Systems, Vol.107, Iss:7, 997 – 1017.
- Coomber & Andrea. 2009. "Ensuring rights of people with disabilities". human rights advocacy. No 129. pp.26-37.
- Doyle, B. 1995. Disability, Discrimination and Equal Opportunities: A Comparative Study of

- the Employment Rights of Disabled Persons. London: Mansell Publishing Ltd.
- Eliyason, Yan. 2007. "We should recall that the quality of a society is ultimately determined by how it deals with and treats its most vulnerable citizens". In: Un News Centre. available at:
- Friedman, M. (2007), Improving the quality of life: A holistic scientific strategy, Westport, Praeger Publishers.
- Gandhi, M. (2007). Command Article 3 of Geneva Conventions 1949 in the Era of International Criminal Tribunals. ISIL Year Book of International Humanitarian and Refugee Law.
- Harris E. G., Fleming D. E. Assessing the Human Element in Service Personality Formation: Personality Congruency and the Five Factor Model. Journal of Services Marketing 2005; 19/4: 187-198q Emerald Group Publishing Limited.
- Janoski, Thomas.1998. Citizen and Civil Society. Cambridge university press
- Kelantari, Khalil, (2001), Planning and Regional Development, Tehran, Khoshbin Publications, Iran, No: I.
- Mackenzie,R.Alec. (1993). The time trap,word executives digest, Vol14 ,No11, pp: 24- 27.
- Pakulski, J. 1996. "Cultural Citizenship". In: Citizenship Studies. Pages 73-86. Published online: 16 Nov 2007.
- Pressat, Ronald; The Dictionary of demography, Edited by Christopher Wilson, publishing by oxford, London, (1985), P 123

یادداشت‌ها

¹ Gandhi

² Sicznt Mihaly

³ Polotar